

**Školitelský posudek Mgr. Roberta Pejši, PhD. na bakalářskou práci:
Jana, FOTTOVÁ, Tendencie národnostného vývoja mesta Košice v rokoch 1945-1947,
KSES FF UK, Praha, 2016, 70 s.**

Bakalářská práce Jany Fottové „**Tendencie národnostného vývoja mesta Košice v rokoch 1945-1947**“ je dílčí sondou do národnostního vývoje tohoto centra východní části Slovenska po roce 1945.

Dílčí je nejen z důvodu svého velice úzkého časového vymezení, ale i s ohledem na dosavadní poměrně torzovité zpracování tohoto tématu profesionálními historiky (zejména slovenskými). Tímto narážím na skutečnost, že ačkoliv je to téma poměrně specifické a lokální a odráží zejména vývoj, dobový kontext krátce po ukončení II. sv. války, tak samozřejmě v sobě reflektuje (integruje) traumatický vývoj slovensko-maďarského vztahu v celém průběhu 19. a 20. století (vrcholícího traumatickým rokem 1938). Zdá se, že je to téma, kterému se zejména slovenská historiografie spíše vyhýbá, než by jej systematicky zpracovávala. Je to ke škodě věci, neboť se v průběhu let jakoby vytvořil paralelní výklad slovenský (obhajující vysídlení obyvatelstva po roce 1945, reslovakizační akci, stejně jako pohled, který celou maďarskou menšinu jako homogenní celek bez rozdílu považuje za viníka osudových událostí konce 30. let 20. století). A samozřejmě paralelní a zcela opačný výklad maďarské historiografie, která naopak, minimálně výše uvedené události a akce považuje konstantně za neobhajitelné a primárně namířené k omezení přítomnosti maďarské menšiny na československém území po roce 1945. Možná i to je důvod, proč se toto téma nestává častěji předmětem výzkumu, respektive zájmu, třeba i odborníků „nehistoriků“. Důvodem je doslova slovensko-maďarská historická neshoda v interpretaci národnostního vývoje (a významu jednoho i druhého etnika). A celkem logicky se pak zapomíná na hledání bohatých dokladů kulturní symbiózy, které doslova vytvořily specifické *genius loci* takového místa jakými jsou například Košice, ale v širším chápání, i dalších míst, na kterých se v uplynulých staletích doslova prolínala (někdy dominovala, a jindy byla v závislém vztahu), kultura slovenská, maďarská, německá, ale třeba i ukrajinská. Tato národnostně-kulturní specifika jsou výsostnými symboly poměrně etnicky pestrého východního Slovenska, symboly, které jsou však v posledních dvaceti letech, a nejen vinou politického vývoje, jakoby vytěšňovány z historické paměti obyvatelstva, zatímco mnohé artefakty na místě / místech samotných, tomu zcela odporují (a nejen hmotné artefakty, ale i duchovní, třeba literární). Tato účelová nacionalizace (ať již slovenská, nebo maďarská) jde proti přirozenému historicko-kulturnímu vývoji tohoto města / regionu, a jeho vývoji, minimálně ve 20., ale i v 19. století (ale i mnohem dál v čase). Současná exponovanější nacionalizace (tvorba národního mýtu o slovenském, nebo maďarském charakteru města a hraničních, etnicky smíšených oblastech), je vlastně jen dokladem nepochopení významu tohoto místa (těchto míst) pro kulturně historický vývoj zde žijících a po staletí se vyvíjejících etnik a národů.

A právě o výše uvedených aspektech pojednává bakalářská práce Jany Fottové. Výše uvedené aspekty jsem považoval jako důležité zmínit proto, neboť zvolené téma i způsob zpracování bakalářské práce doslova vybízí k hledání takovýchto odpovědí na výše zmíněné/naznačené problémy. A to je celkem vážný důvod k tomu, proč je třeba bakalářskou práci J. Fottové chápat jako relevantní (nikoliv však komplexní, tedy vyčerpávající) pokus o přiblížení problematiky, která, zejména v českém prostředí, je známá naprosto minimálně (samozřejmě ve slovenském prostředí, zejména regionálním/lokálním, třeba košickém, právě naopak). Samozřejmě nelze od tohoto typu kvalifikační (bakalářské) práce očekávat komplexní postihnutí všech výše naznačených aspektů (problémů), stejně tak nelze očekávat, že by práce byla cílena jako práce primárního historického výzkumu, to skutečně nikoliv. Je však třeba zdůraznit, že autorka není studentem historie a tedy v rámci práce si pomáhá k naplnění své stanovené konstrukce propojením a využitím několika vědecko-výzkumných přístupů:

historického, literárněvědného (ačkoliv toho celkem skromně) a sociologického (kapitola č. 4 a dotazníkový průzkum). V rámci celkem logického a přehledného strukturování práce se autorka v rámci prvních tří kapitol pokouší, na základě dostupné sekundární literatury, přiblížit historický vývin města Košice od středověku až do okamžiku, kdy se Košice, a to zcela v rozporu se svým dosavadním historicko-kulturním vývojem, plánovitě stávají většinou a etnicky homogenním místem (městem). V rámci čtvrté kapitoly pak dochází k překročení samotného historicko-politického popisu národnostního vývoje (nejen s pomocí sekundární literatury, ale zejména excerpovaných dobových periodik), respektive popisu politických (vnitropolitických i mezinárodních) prostředků, kterými byl národnostní vývoj města ovlivňován po roce 1945 (vysídlení, výměna obyvatelstva, reslovakizace) s cílem, učiniti z něj město, které definitivně vyřeší svůj historický problém multietnicity. Je také potřeba zdůraznit, že autorka celkem logicky a srozumitelně pojmenovává (samozřejmě s pomocí definic sekundární literatury) klíčové problémy vývoje města a vůbec problematiku slovensko-maďarské národnostní symbiózy na tomto území po roce 1945. Ačkoliv se vysídlení a reslovakizační akce maďarského obyvatelstva kolikrát stává v podání odborné literatury jen administrativní, právní a nudnou (kolikrát nesrozumitelnou) řečí úředních dokumentů (hlášení a seznamů), lze z výběru textů, které autorka jako ukázky zvolila, celkem srozumitelně pochopit, že šlo o politická rozhodnutí, která v dobovém kontextu nezohledňovala jakýkoliv specifický přístup k historii, tradici, nebo kořenům maďarské menšiny a její historické spjatosti s tímto územím (Košice a okolí). Je škoda, že autorka, navzdory excerpici dobového tisku, nerozšířila analýzu dobového kontextu o dohledání případných svědků, či memoárů, tedy „živých“ svědků národnostního vývoje (a kolikrát i individuální lidské zvůle, vysvětlované politicky, nacionálně) na území Košic po roce 1945.

Zajímavou součástí práce se po historicko-politicko-literárním exkurzu do dějin Košic a národnostní problematiky stala kapitola čtvrtá, která z pohledu dnešní „mládeže“, reflektuje vnímání slovensko-maďarské, ale v podstatě vnímání problematické (pokud to lze tak vůbec říci) multietnicity a multikulturality na území východního Slovenska. Jak sama autorka konstatuje, a školitel se s tímto názorem v zásadě identifikuje, lze na uvedeném území hovořit o aktuálně pozitivním vnímání spoluzití různých národnostních skupin a o xenofobním, nebo jinak limitovaném vnímání jiné etnické skupiny nelze na tomto území hovořit. Jak autorka sama na závěr uvádí: „*Multietnicita a multikulturalita sú v 21. storočí príznačné nielen pre Košice, či Slovensko, ale pre mnohé mestá a štáty na svete. Vzájomný rešpekt a dodržovanie ľudských práv, ale i povinností pre väčšinové a menšinové obyvateľstvo vedie k súdržnému spolunažívaniu.*“ A lze tedy na závěr hodnocení bakalářské práce konstatovat, že v dějinách (Česko)-Slovenska tomu vždy nebylo tak. Právě například analyzované a prezentované události let 1945-1947 toho jsou dokladem. Je třeba tedy velice pozitivně hodnotit dotazníkovou analýzu autorky i její odvahu tyto tabuizované problémy otevírat a ptát se na ně!

Na základě výše uvedeného proto bakalářskou práci Jany Fottové plně doporučuji k obhajobě a navrhuji, i přes dílčí výhrady koncepčního a obsahového rázu, hodnotit známkou „velmi dobře“.

Mgr. Robert Pejša, PhD.

V Sátoraljaújhely dne 31.5.2016